

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De ondernemingswinstbelasting : een zoektocht naar een rechtsvormneutrale wijze van winstbelasting

Verver, S.J.

Publication date
2008

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Verver, S. J. (2008). *De ondernemingswinstbelasting : een zoektocht naar een rechtsvormneutrale wijze van winstbelasting*. [, Universiteit van Amsterdam].

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Inhoudsopgave

Voorwoord / 5

Definities: invulling van een aantal begrippen en afkortingen / 15

1 Inleiding / 17

- 1.1 Inleiding / 17
- 1.2 Probleemstelling / 17
- 1.3 Plan van aanpak / 18
- 1.4 Het belang van dit onderzoek / 19

2 Rechtsvormneutrale winstbelasting; voorstellen door de jaren heen / 21

- 2.1 Inleiding / 21
- 2.2 Geschiedenis van het fenomeen; rechtsvormneutrale belastingheffing / 21
 - 2.2.1 Bedrijfsbelasting / 21
 - 2.2.2 Stelsel van volledige integratie in de vorm van fiscale transparantie / 23
 - 2.2.3 Ondernemingswinstbelasting van Van Dijk / 24
 - 2.2.4 Ondernemingswinstbelasting uitgebreid met een loonsomheffing / 26
 - 2.2.5 Een objectief winstbegrip gevolgd door een bronbelasting / 26
 - 2.2.6 De ondernemingswinstbelasting zoals behandeld door de Commissie-Stevens in 1990 / 26
 - 2.2.7 De ondernemingswinstbelasting zoals door Essers voorgesteld / 27
 - 2.2.8 Het Ruding Comité / 28
 - 2.2.9 De ondernemingswinstbelasting zoals ontworpen door Koudijs / 29
 - 2.2.10 Advies inzake een ondernemingswinstbelasting door Rijkers / 30
 - 2.2.10.1 De OWB zoals voorgesteld door Rijkers / 31
 - 2.2.10.2 Het grootaandeelhoudersmodel / 31
 - 2.2.11 Optionele ondernemingswinstbelasting / 32
 - 2.2.12 Duits wetsvoorstel tot bereiken van rechtsvormneutraliteit door middel van 'optiemodel' / 32
 - 2.2.13 Ondernemingswinstbelasting ontworpen door Rijkers en Lubbers / 33
 - 2.2.14 De ontwikkeling van een rechtsvormneutrale winstbelasting volgens Heithuis / 34
 - 2.2.15 Conclusie / 34
- 2.3 Mijn voorkeur met betrekking tot de alternatieven voor een rechtsvormneutrale winstbelasting / 35
 - 2.3.1 Inleiding / 35
 - 2.3.2 Dient ondernemingswinst aan belasting onderhevig te zijn? / 35
 - 2.3.3 Dient de onderneming zelfstandig in de heffing te worden betrokken voor de winst? / 36
 - 2.3.4 Het gelijkheidsbeginsel / 38
 - 2.3.5 Conclusie / 39
- 2.4 Samenvatting / 39

3	De pro's en contra's van een rechtsvormneutrale belastingheffing in het huidige fiscale tijdsgewricht / 41
3.1	Inleiding / 41
3.2	De (contra) argumenten die invoering van een OWB verhinderd hebben / 41
3.2.1	Draagkrachtbeginsel door de jaren heen / 41
3.2.2	Afwijzing tijdens de algemene herziening in de jaren zestig van de vorige eeuw vanuit wetgevende hoek / 42
3.2.3	Tegenargumenten in de literatuur / 43
3.2.4	De meer recente afwijzing van OWB door de wetgever / 45
3.2.5	Verzameling van de tegenargumenten / 47
3.3	De huidige geldingskracht van de in het verleden geopperde bezwaren tegen een OWB / 48
3.3.1	OWB doorkruist het draagkrachtbeginsel en is strijdig met het synthetische belastingstelsel / 48
3.3.2	Budgettaire redenen / 50
3.3.3	Grote administratieplicht en uitvoeringstechnische problemen / 51
3.3.4	Verzwaren van de belastingdruk voor de kleine ondernemer / 51
3.3.5	Een OWB is niet nodig aangezien er al een globaal evenwicht bestaat / 52
3.3.6	Problemen voor de Nederlandse schatkist bij grensoverschrijdend dividend / 53
3.3.7	De internationale onbekendheid van het stelsel / 53
3.3.8	Spoedige inwerkingtreding onmogelijk / 53
3.3.9	Strijd met karakter van herziening / 54
3.3.10	Conclusie / 54
3.4	Argumenten die pleiten vóór invoering van een OWB / 55
3.5	Conclusie / 56
4	De problemen in het huidige stelsel van winstbelasting die verband houden met gemis aan rechtsvormneutraliteit / 57
4.1	Inleiding / 57
4.2	De diversiteit in ondernemingsbegrippen en 'winstgenieters' / 58
4.2.1	Inleiding / 58
4.2.2	De 'echte' ondernemer vergeleken met de medegerechtigde/pseudo-ondernemer / 58
4.2.3	De terbeschikkingsteller als quasi-ondernemer in vergelijking met de echte en pseudo-ondernemer / 59
4.2.4	De aanmerkelijkbelanghouder vergeleken met de persoon van de particuliere ondernemer / 61
4.2.5	Vermogensetikettering / 63
4.2.6	Conclusie / 65
4.3	Financiering van de onderneming met vreemd vermogen / 65
4.3.1	Inleiding / 65
4.3.2	Fiscaal verschillende behandeling van eigen vermogen en vreemd vermogen / 65
4.3.3	Hybride financieringsvormen / 66
4.4	Ondernemingsfaciliteiten / 67
4.4.1	Inleiding / 67
4.4.2	Gebrek aan rechtsvormneutraliteit bij de toepassing van de ondernemingsfaciliteiten / 68
4.5	Verliescompensatie / 68
4.5.1	Inleiding / 68
4.5.2	De verschillen op nationaal niveau / 69
4.5.3	Problemen op internationaal niveau / 70

4.6	Wijzigen van rechtsvorm / 73
4.6.1	Inleiding / 73
4.6.2	Van particuliere onderneming naar rechtspersoon (inclusief de mogelijkheid om te opteren voor rechtspersoonlijkheid) / 74
4.6.3	Van rechtspersoon naar particuliere onderneming / 76
4.6.4	Conclusie / 76
4.7	Concernopbouw / 77
4.7.1	Inleiding / 77
4.7.2	Fiscale consequenties van concernvorming door ondernemingen / 77
4.7.2.1	De deelnemingsvrijstelling / 77
4.7.2.2	De fiscale eenheid / 79
4.7.3	Conclusie / 79
4.8	Overdracht, fusie en splitsing / 79
4.8.1	Inleiding / 79
4.8.2	Overdracht van een onderneming / 80
4.8.3	Fusievormen / 81
4.8.4	Juridische splitsing / 82
4.8.5	Joint venture / 83
4.9	Verschillen in winstbelastingssystemen / 84
4.9.1	Inleiding / 84
4.9.2	Een korte beschrijving van de bestaande verschillende winstbelastingssystemen / 84
4.9.2.1	Het winstbelastingstelsel voor ondernemingen die door een lichaam worden gedreven / 85
4.9.2.2	Het winstbelastingregime voor particuliere ondernemingen / 85
4.9.3	Tarief en gedeeltelijk heffingsuitstel / 86
4.9.4	Ontkenning van de bijzondere functie van winst als gevolg van de synthetische grondslag van box 1 / 87
4.9.5	Conclusie / 88
4.10	Maatschappelijke en economische gevolgen van het gebrek aan rechtsvormneutraliteit / 89
4.10.1	Inleiding / 89
4.10.2	De belangrijkste maatschappelijke gevolgen (beïnvloeding van de rechtsvormkeuze en de concurrentieverhoudingen) / 89
4.10.2.1	Rechtsvormkeuze / 89
4.10.2.2	Fiscale beïnvloeding van de concurrentieverhoudingen / 90
4.10.2.3	Afwenteling / 90
4.10.3	Andere maatschappelijke gevolgen / 91
4.10.3.1	Arbitrage / 91
4.10.3.2	Groei van administratieve lasten / 92
4.10.3.3	Rechtsonzekerheid / 92
4.11	Conclusie / 92
5	Korte schets en werkhypothese van een OWB / 95
5.1	Inleiding / 95
5.2	Werkhypothese en uitgangspunten / 95
5.3	Korte schets van de voorgestelde uitwerking / 100

6	Systematiek van het voorgestelde rechtsvormneutrale winstbelastingstelsel / 105
6.1	Inleiding / 105
6.2	Verhouding tussen OWB en de secundaire heffing / 105
6.2.1	Inleiding / 105
6.2.2	Voor- en nadelen van de vrijstellingsmethode / 106
6.2.3	Voor- en nadelen van de directe imputatiemethode / 107
6.2.4	Dividendafrekestelsel / 108
6.2.5	Voor- en nadelen van indirecte imputatiemethode / 109
6.2.6	Eigen voorkeur / 110
6.3	Vormgeving binnen de huidige systematiek van de Wet IB 2001 / 110
6.3.1	Inleiding / 110
6.3.2	Voor- en nadelen van een aparte winstbox / 111
6.3.3	Voor- en nadelen van het inpassen in box 1 (integratie van een winstbox in box 1) / 111
6.3.4	Mijn voorkeur / 111
6.3.5	Verschil tussen mijn opzet en de huidige heffingssystematiek / 113
6.4	Tarieven / 113
6.4.1	Tarief / 113
6.4.2	Verbetering of verslechtering voor kleine ondernemers? / 114
6.5	Tijdstip van heffing OWB en IB / 115
6.6	Samenvatting / 116
7	Detailuitwerking van de belastingsubjecten in het voorgestelde OWB-stelsel / 117
7.1	Inleiding / 117
7.2	Belastingsubject voor de OWB / 117
7.2.1	De objectieve of subjectieve benadering voor de OWB / 117
7.2.2	De kwalificatiecriteria voor de onderneming als belastingsubject voor de OWB / 122
7.2.3	Samenvatting / 124
7.2.4	Een rechtspersoon zonder materiële onderneming / 124
7.2.5	Voortzetting art. 2, lid 5, Wet VPB 1969? / 125
7.2.6	Horizontale fiscale-eenheidsgedachte in het geval van een concern / 128
7.2.7	Verhouding art. 2, lid 5, Wet VPB 1969, horizontale fiscale eenheid en de secundaire heffing / 130
7.3	De winstgenieter als belastingsubject voor de secundaire heffing / 131
7.3.1	Inleiding / 131
7.3.2	De kwalificatiecriteria voor een winstgenieter in de zin van de secundaire heffing / 131
7.3.3	Samenvatting / 135
7.4	Gevolgen in vergelijking met de huidige fiscale regelgeving / 135
7.4.1	De lichamen opgenomen in art. 2, lid 1, onderdeel a tot en met c, Wet VPB 1969 (NV, BV, open CV, andere vennootschappen met een in aandelen verdeeld kapitaal, coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappijen) / 135
7.4.2	Art. 2, lid 1, onderdeel d, Wet VPB 1969 / 136
7.4.3	Particuliere onderneming / 137
7.5	Bijzondere vormen van gerechtigdheid tot het ondernemingsvermogen / 137
7.5.1	De commandiet / 137
7.5.2	De uitgetreden (gepensioneerde) winstgenieter / 137
7.5.3	De vreemdvermogensverschaffer / 138
7.6	Conclusie / 138

8	Detailuitwerking van de belastingobjecten in het voorgestelde OWB-stelsel / 139
8.1	Inleiding / 139
8.2	Het belastingobject voor de OWB / 139
8.2.1	Inleiding / 139
8.2.2	Vermogensetikettering en het ter beschikking stellen van vermogen / 140
8.2.2.1	Twee mogelijke oplossingen / 141
8.2.2.2	Keuze voor één van de oplossingen / 141
8.2.2.3	De vermogensetikettering nader uitgewerkt / 142
8.2.3	De gefinancierde participatie / 145
8.2.4	De arbeidsbeloning / 146
8.2.4.1	Arbeidsloon van een winstgenieter komt niet in aftrek op belastbare winst / 147
8.2.4.2	Arbeidsloon van winstgenieter wel aftrekbaar / 147
8.2.4.3	Voor- en nadelen van de twee mogelijke fiscale behandelingen bij de ontvanger; belasten in box 1 of met secundaire uitdelingsheffing / 149
8.2.4.4	Keuze voor een van beide systemen met betrekking tot het loon / 149
8.2.5	Fiscale transparantiegedachte en de samenwerking door middel van een joint venture / 149
8.2.6	De deelnemingsvrijstelling en de fiscale eenheid / 151
8.2.6.1	Deelnemingsvrijstelling / 152
8.2.6.2	Intermezzo / 153
8.2.6.3	Uitbreiding van het fiscale-eenheidsregime / 155
8.2.6.4	Conclusie / 158
8.2.7	De ondernemersfaciliteiten / 158
8.3	Belastingobject voor de secundaire heffing / 159
8.3.1	Inleiding / 159
8.3.2	Het begrip winstuitkering nader uitgewerkt / 160
8.3.3	Het begrip vervreemdingswinst nader uitgewerkt / 162
8.3.4	Conclusie / 162
8.4	Aantal bijzondere situaties / 163
8.4.1	Inleiding / 163
8.4.2	Einde van de onderneming en liquidatie van de onderneming / 163
8.4.2.1	Gevolgen op niveau van de OWB / 163
8.4.2.2	Gevolgen voor secundaire heffing van het liquideren van een particuliere onderneming of het liquideren van de gehele rechtspersoon / 164
8.4.2.3	Eindigen van onderneming gedreven door een lichaam, zonder liquidatie van het lichaam / 164
8.4.3	Overnames in het OWB-stelsel / 164
8.4.3.1	Overdracht van de gehele onderneming door lichaam of natuurlijk persoon (directe overdracht) / 165
8.4.3.2	Overdracht van de participaties in een lichaam (indirecte overdracht) / 165
8.4.3.3	Geruisloze overdracht noodzakelijk? / 165
8.4.4	Overdracht tegen een winstrecht / 166
8.4.5	De huurkoop van een onderneming / 167
8.4.6	De verhuur van een onderneming / 168
8.4.6.1	Verhuur van een particuliere onderneming / 168
8.4.6.2	Verhuur van een materiële onderneming door een lichaam / 169
8.4.7	Fusie en splitsing / 169
8.4.7.1	De bedrijfsfusie in het OWB-stelsel / 169
8.4.7.2	Splitsing / 170
8.4.7.3	Conclusie / 171

8.4.8	Verliesverrekening / 172
8.4.8.1	Verliescompensatie onder de OWB op niveau van de onderneming als belastingsubject / 172
8.4.8.2	Verliesverrekening op het niveau van de achterliggende winstgenieter / 173
8.4.8.3	Staking van de onderneming en gevolgen voor compensabele verliezen / 176
8.4.8.4	Toetreding van nieuwe winstgenieters tot een onderneming met verliezen / 177
8.5	De financiering van de onderneming / 178
8.5.1	Inleiding / 178
8.5.2	Dividendafstelsel / 178
8.5.2.1	Werkwijze van het dividendafstelsel / 178
8.5.2.2	Gevolgen voor het onderhavige OWB-stelsel / 178
8.5.3	Aftrek van primair dividend of van primair rendement / 178
8.5.3.1	Werkwijze van het aftrekken van primair dividend of primaire rendement / 178
8.5.3.2	Gevolgen voor het OWB-stelsel / 179
8.5.4	Geheel geen aftrek noch voor dividend noch voor rentelasten / 179
8.5.4.1	Werkwijze van deze oplossing / 179
8.5.4.2	Gevolgen voor OWB-stelsel / 179
8.5.5	Conclusie / 179
8.6	Conclusie / 180
9	Internationale inpasbaarheid van het OWB-stelsel / 181
9.1	Inleiding / 181
9.2	Algemene internationale gevolgen van eenzijdige invoering van het OWB-stelsel voor ondernemingen / 182
9.2.1	Ontstaan van verschillende soorten kwalificatieverschillen / 182
9.2.2	Eerste categorie kwalificatieverschillen met betrekking tot de verdragsgerechtigdheid / 183
9.2.3	Tweede categorie kwalificatieverschillen met betrekking tot de inkomensbestanddelen / 184
9.2.4	Conclusie / 186
9.3	Nationale en internationale behandeling van een in het buitenland gesitueerde niet-rechtspersoonlijkheid bezittende onderneming met een in Nederland woonachtige winstgenieter / 187
9.3.1	Inleiding / 187
9.3.2	Nationale en internationale behandeling / 188
9.3.2.1	Winst behaald door de onderneming / 188
9.3.2.2	Winstuitkering aan A door de onderneming / 189
9.3.2.3	Capital gains / 191
9.3.2.4	Loon / 192
9.3.2.5	Ter beschikking stellen van vermogen / 194
9.3.3	Wenselijk recht oftewel nieuwe oplossingen die deel uitmaken van het OWB-stelsel / 195
9.3.4	Verbetering of verslechtering / 196
9.4	Nationale en internationale behandeling van winst uit onderneming genoten door een in Nederland gevestigde onderneming zonder rechtspersoonlijkheid van een in het buitenland woonachtige winstgenieter / 197
9.4.1	Inleiding / 197

9.4.2	Nationale en internationale behandeling / 197
9.4.2.1	Winst behaald door de onderneming / 197
9.4.2.2	Winstuitkering aan winstgenieter A / 199
9.4.2.3	Capital gains / 200
9.4.2.4	Loon / 201
9.4.2.5	Ter beschikking stellen van vermogen / 203
9.4.3	Wenselijk recht oftewel nieuwe oplossingen die deel uitmaken van het OWB-stelsel / 204
9.4.4	Verbetering en verslechtering / 205
9.5	Internationale gevolgen voor ondernemingen met rechtspersoonlijkheid / 205
9.5.1	Inleiding / 205
9.5.1.1	Nederlandse winstgenieter van een in het buitenland gevestigde onderneming algemeen / 206
9.5.1.2	Ter beschikking stellen van onroerend goed / 206
9.5.1.3	Ter beschikking stellen van een lening aan de in het buitenland gevestigde onderneming van de rechtspersoon / 208
9.5.2	Conclusie ter zake van het ter beschikking stellen van vermogensbestanddelen / 209
9.5.3	Buitenlandse winstgenieter van een in Nederland gevestigd rechtspersoon, algemeen / 210
9.5.3.1	Ter beschikking stellen van onroerend goed / 210
9.5.3.2	Ter beschikking stellen van een lening aan de in Nederland gevestigde onderneming van de rechtspersoon / 211
9.5.4	Conclusie ter zake van het ter beschikking stellen van vermogensbestanddelen / 212
9.6	Conclusie / 212
9.6.1	OWB-stelsel internationaal voor rechtspersonen minder problematisch dan voor particuliere ondernemingen? / 213
9.6.2	Voor- en nadelen van het OWB-stelsel met betrekking tot de internationale consequenties / 213
9.7	Bijzondere onderwerpen / 215
9.7.1	De verliesverrekening / 215
9.7.2	Horizontale fiscale eenheid / 216
9.7.3	EU-aspecten / 216
9.8	Europese inpasbaarheid / 216
9.8.1	Inleiding / 216
9.8.2	Toetsing van het OWB-ontwerp aan de Europese regelgeving indien Nederland als enige tot invoering daarvan overgaat / 217
9.8.2.1	Nederland gaat eenzijdig over tot aanpassing winstbelastingstelsel / 218
9.8.2.2	Aanpassing van winstbelastingstelsel op Europees niveau / 221
9.8.3	Conclusie / 221
9.9	Conclusie / 222
10	Invoeringsperikelen en haalbaarheid van het OWB-stelsel / 223
10.1	Inleiding / 223
10.2	De belangrijkste nationale invoeringsperikelen / 223
10.2.1	Inleiding / 223
10.2.2	Invoeringsproblematiek op het niveau van de onderneming (OWB) / 223
10.2.2.1	Twee belastingsubjecten in plaats van één / 224
10.2.2.2	Verdwijnen van belastingplicht gevolgd door eindafrekening / 224
10.2.2.3	Particuliere onderneming / 225
10.2.2.4	Conclusie / 226
10.2.3	Invoeringsproblemen op het niveau van de secundaire heffing / 226

10.3	Maatschappelijke en economische gevolgen van de OWB-uitwerking / 227
10.3.1	Inleiding / 227
10.3.2	Twee belangrijkste maatschappelijke gevolgen (beïnvloeding van de rechtsvormkeuze en de concurrentieverhoudingen) / 227
10.3.2.1	Rechtsvormkeuze / 227
10.3.2.2	Fiscale beïnvloeding van concurrentieverhoudingen / 228
10.3.2.3	Afwenteling / 228
10.3.3	Andere maatschappelijke gevolgen / 228
10.3.3.1	Belastingarbitrage / 228
10.3.3.2	Groei van (administratie)kosten als gevolg van de steeds complexere regelgeving / 229
10.3.3.3	Rechtsonzekerheid / 229
10.3.3.4	Positieve beïnvloeding van de economische dynamiek / 229
10.4	Herleven de 'oude' bezwaren tegen een OWB door het onderhavige ontwerp? / 230
10.4.1	Inleiding / 230
10.4.2	OWB doorkruist het draagkrachtbeginsel en de OWB is strijdig met het synthetische stelsel / 230
10.4.3	Budgettaire redenen / 230
10.4.4	Grote administratieplicht en uitvoeringstechnische problemen / 231
10.4.5	Verzwarend van de belastingdruk voor de kleine ondernemer / 232
10.4.6	Problemen bij grensoverschrijdend dividend / 232
10.4.7	Conclusie / 232
10.5	Conclusie / 232
11	Conclusie / 235
12	Samenvatting / 237
13	Summary / 243
	Lijst van geraadpleegde literatuur / 247
	Trefwoordenregister / 255